

Občanské právo procesní

Obecně

Občanské právo procesní slouží k ochraně práv, které přiznává právo hmotné. Toto právo na soudní ochranu je základním právem garantovaným čl. 36 Listinou základních práv a svobod. Hlavním předpisem je zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, který upravuje průběh civilního procesu před soudem.

Civilní proces můžeme rozdělit na několik druhů. Základním je řízení nalézací, tedy druh procesu, kdy soud zjišťuje (nalézá) co je právem.¹ V průběhu toho řízení posoudí soud, zda nárok který uplatňován u soudu je oprávněný či nikoliv a na základě tohoto posouzení vydá rozsudek. Nalézací řízení se tradičně dělí na sporné a nesporné. Sporné řízení opravuje již porušené právo (dlužník nezaplatil dluh, nevrátil půjčenou věc a tak podobně), nesporné řízení má spíše preventivní funkci, tedy rozhodne do budoucna tak, aby k porušení práva nedošlo(např. svěřením dětí do péče). V tomto textu se budeme zabývat převážně řízením sporným. Dalším možným krokem po řízení nalézacím je řízení vykonávací. Toto řízení vynutí výkon práva které shledáno v nalézacím řízení, za předpokladu že nebylo splněno dobrovolně.² Jedná se o situace, kdy bylo rozsudkem soudu uloženo někomu něco plnit a on tuto povinnost nesplnil, např.:nezaplatil dluh, nevrátil věc atd. Toto řízení je známe také pod pojmem exekuční řízení. Zahajuje se pouze na návrh toho, komu se má plnit.

Soudy

„Základním úkolem soudů je zákonem stanoveným způsobem poskytovat ochranu právům“. Toto vyplývá z práva na soudní ochranu (viz výše). Soudy plní významnou funkci v rámci fungování právního státu a jejich postavení a nezávislost je proto zakotveno v zákoně č. 1/1993 Sb. Ústavě České Republiky.³

Soustava soudů České Republiky je postavena na principu jednotnosti, tedy hierarchicky řazené soudu s všeobecnou působností.⁴ Na nejnižším stupni se nacházejí okresní soudu (v Brně nazýván jako Městský soud, v Praze jako obvodní soudu), který řeší většinu řízení v prvním stupni. Dalším stupněm je soud krajský (v Praze Městský soud), který slouží jako odvolací soud pro rozhodnutí vydaná okresními soudu. V prvním stupni řeší spory z obchodního práva. Nad krajskými soudu stojí 2 Vrchní soudu (v Praze a Olomouci), které slouží pouze jako odvolací soud pro rozhodnutí vydaná krajskými soudu. Tuto sestavu zastřešuje Nejvyšší soud České Republiky, který působí jako dovolací soud.⁵

Řízení před soudem

Účastníci řízení před civilním soudem se zpravidla nazývají žalobce a žalovaný, před soudem musí být v rovném postavení, tedy soud nemůže zvýhodňovat jednu z nich.⁶ Účastníci řízení musí splňovat základní náležitosti, tedy způsobilost být účastníkem(procesní subjektivita) a mít také procesní způsobilost. Procesní subjektivita je přiznána každému, kdo má právní subjektivitu, tedy způsobilost k právům a povinnostem. Procesní způsobilost

¹ Winterová, A. (2011). *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. (6., aktualiz. vyd., 711 s.) Praha: Linde Praha str. 38

² Winterová, A. (2011). *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. (6., aktualiz. vyd., 711 s.) Praha: Linde Praha str. 39

³ Schelleová, I., & Schelle, K. (2011). *Základy občanského práva procesního*. (Vyd. 1., 238 s.) Ostrava: Key Publishing. Str 7

⁴ Schelleová, I., & Schelle, K. (2011). *Základy občanského práva procesního*. (Vyd. 1., 238 s.) Ostrava: Key Publishing. Str. 19

⁵ Ust. § 9 násl zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

⁶ Winterová, A. (2011). *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. (6., aktualiz. vyd., 711 s.) Praha: Linde Praha str. 66

znamená způsobilost samostatně před soudem jednat a je spojena se způsobilostí k právním úkonům.⁷ Pokud osoba nemůže jednat před soudem samostatně, jedná za ni její zákonný zástupce.⁸

Řízení se zpravidla zahajuje dnem, kdy byla žaloba doručena příslušnému soudu. Příslušným soudem je soud, v jehož okrese má žalovaný bydliště (pokud je žalovaná právnická osob, tak sídlo), případně kde se nachází nemovitost, o kterou se vede spor.⁹ Žalobce byl měl v žalobě uvést tzv. žalobní petit, tedy konkrétní formulace, co po žalovaném žádá.¹⁰ Např.: „Žalovaný je povinen vrátit žalobci částku 10.000,- Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku.“ V průběhu řízení může žalobce žalobu změnit, nebo vzít zpátky, žalovaný má možnost nárok uznat a nebo podat vzájemnou žalobu. Tyto úkony jsou projevem tzv. dispoziční pravomoci účastníků.¹¹

Účastníci mají povinnost břemeno tvrzení a důkazní. Znamená to, že v průběhu řízení musí uvést všechny rozhodné skutečnosti, odůvodnit je a také prokázat, jinak se vystavují neúspěchu ve sporu.¹² Navrhované důkazy musí soud provést, nebo zdůvodnit proč je neprovedl, dle svého uvážení si může vyžádat i další, účastníky nenavržené důkazy.¹³ Veškeré tvrzení a důkazy musí být uvedeny před soudem prvního stupně, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům v řízení, tzv. koncentrace řízení.¹⁴ V případě nesporného řízení navrhuje důkazy soud.¹⁵

Na základě zjištěného stavu věci prostřednictvím dokazování vydá soud rozhodnutí, zpravidla ve formě rozsudku. Rozsudek musí obsahovat výrok, ve kterém je samotné rozhodnutí o žalobním návrhu a nákladech řízení. Dále musí být v rozsudku uvedeno odůvodnění rozhodnutí a poučení o možnostech odvolání. Rozsudek se doručuje do vlastních rukou.¹⁶

Proti rozsudku se lze odvolat ve zákonem stanovené lhůtě, která je 15 dnů od doručení rozsudku účastníkovi. Odvolání musí být doručeno soudu proti jehož rozsudku směřuje.¹⁷ Tedy například odvolání proti rozsudku Městského soudu v Brně s podává opět k Městskému soudu v Brně. V odvolání musí být uvedeno, proti kterému výroku je podáno a odůvodnit v čem účastník spatřuje jeho nesprávnost.¹⁸ Odvolací soud může rozhodnutí potvrdit, změnit a nebo zrušit a vrátit soudu prvního stupně.¹⁹

Pokud se účastníci ve stanovené lhůtě neodvolají, rozsudek nabude právní moci. Jakmile uplyne lhůta k plnění která byla rozsudkem dána, je rozsudek vykonatelný,²⁰ což znamená, že pokud povinný dobrovolně neplní soudem stanovenou povinnost, může oprávněný zahájit exekuční řízení.

⁷ Winterová, A. (2011). *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. (6., aktualiz. vyd., 711 s.) Praha: Linde Praha str. 132-133

⁸ Ust. § 22 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

⁹ Ust. § 84 a násl. zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ Svoboda, K. (2010). *Žaloba v civilním řízení*. (Vyd. 1., ix, 301 s.) Praha: Wolters Kluwer Česká republika. str. 48

¹¹ Schelleová, I., & Schelle, K. (2011). *Základy občanského práva procesního*. (Vyd. 1., 238 s.) Ostrava: Key Publishing. str 65

¹² Svoboda, K. (2009). *Dokazování*. (Vyd. 1., vii, s. 9-391). Praha: ASPI. str. 23 ž 25

¹³ Svoboda, K. (2009). *Dokazování*. (Vyd. 1., vii, s. 9-391). Praha: ASPI. str 80

¹⁴ Winterová, A. (2011). *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. (6., aktualiz. vyd., 711 s.) Praha: Linde Praha str. 341

¹⁵ Svoboda, K. (2009). *Dokazování*. (Vyd. 1., vii, s. 9-391). Praha: ASPI. str 92

¹⁶ Ust. § 152 a násl. zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ Ust. § 204 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ Schelleová, I., & Schelle, K. (2011). *Základy občanského práva procesního*. (Vyd. 1., 238 s.) Ostrava: Key Publishing. 84

¹⁹ Ust § 219 násl. zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Ust. § 159 a 161 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

Otázky k procvičení

1.) Vykonávací řízení:

- a) nezbytně navazuje na řízení nalézací
- b) může navazovat na nalézací řízení v případě, že nebyla splněna povinnost daná soudem
- c) Vykonávací řízení probíhá jako první stupeň před řízením nalézacím

2.) Účastníky sporného řízení nazýváme:

- a) žalobce a žalovaný
- b) povinný a oprávněný
- c) žalobce a obžalovaný

3.) Soud vydá rozsudek podle:

- a) stavu který mu popsal žalobce
- b) svého osobního zhodnocení
- c) stavu zjištěného dokazováním

4.) Proti rozsudku okresního soudu se lze odvolat:

- a) kdykoliv
- b) ve zákonem stanovené lhůtě
- c) nelze se odvolat